

Бойко Оксана Андріївна

молодший науковий співробітник

відділу педагогічного джерелознавства та біографістики

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, Україна

ЗАПРОВАДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ (1917-1921): ІСТОРИОГРАФІЯ ПИТАННЯ

Збройна війна росії проти України, жорстокість, з якою ворог нищить нашу землю, людей, культурні цінності, навіть нейтрально налаштованих, поміркованих змусила переосмислити ставлення до звичних речей, зокрема, до мови. Соціологи констатують – щодалі, то більше громадян нашої держави говорить українською. Такий процес відбувається на наших теренах не вперше. Згадаймо сплеск усього національного на початку минулого століття, в добу Української революції 1917–1921 рр. Маємо врахувати позитивний історичний досвід, набутий у тогочасних закладах загальної середньої освіти, коли, власне відбувалася розбудова національної педагогіки.

Видатні педагоги – С. Русова, С. Черкасенко, Я. Чепіга та ін. [15; 16; 17; 18] шукали способів найкращого і найшвидшого запровадження української мови у навчальний процес, розмірковували над розбудовою школи й освіти на національній основі. Питання запровадження української мови в освітній процесу (зміст, методи та форми) в історико-педагогічному аспекті висвітлюють у працях і сучасні українські вчені за такими напрямками: *реформування загальної середньої освіти в Україні у 1917–1921 рр.* (Л. Березівська, Н. Гупан ін.); *розвиток початкової, середньої школи й педагогічної думки в добу Української революції (1917–1921 рр.)* (Л. Березівська, М. Кукурудзяк, О. Михайличенко, М. Смольницька, М. Собчинська, О. Сухомлинська та ін.); *українізація закладів загальної середньої освіти у 1917–1921 рр.* (А. Боровик, О. Завальнюк, Ю. Телячий та ін.) [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14].

Про реформування шкільної освіти загалом і в епоху зародження української державності (1917–1921) зокрема написано чимало. Проте досвід наших попередників щодо впровадження української мови в усі процеси загальної середньої освіти України потребує подальшого вивчення. І з огляду на проблеми розбудови Нової української школи, і зважаючи на те, що мовне питання через російську війну проти всього українського, коли ворог вчиняє справжній геноцид нашого народу, актуальне, як ніколи.

Список використаних джерел:

1. Березівська Л. Д. Ідея національно-патріотичного виховання школярів у добу Української революції: за матеріалами журналу «Вільна українська школа» (1917–1920) / Л. Д. Березівська // Рідна шк. 2016. Т. 1. № 1033. С. 57-62.
2. Березівська Л. Д. Внесок Софії Русової у розбудову національної освіти: за матеріалами журналу «Вільна українська школа» (1917–1920) // Наук. зап. [Ніжин. держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя]. Серія: Психолого-педагогічні науки. – Ніжин, 2016. – Вип. 1. – С. 286–290.
3. Березівська Л. Д. Диференціація навчання як форма індивідуального підходу до дитини у працях українських педагогів (1917–1920) / Л. Д. Березівська // Рідна шк. 2011. № 8-9. С. 75-80.
4. Березівська Л. Д. Колекція журналу «Вільна українська школа» (1917–1920) як джерело мікроісторії освіти України / Л. Д. Березівська // Історико-педагогічний альманах. 2016. Т. 1. № 22. С. 4-9.

5. Березівська Л. Д. Наслідки та досвід реформування шкільної освіти в Україні у ХХ ст. / Л. Д. Березівська // Рідна шк. 2010. С. 45-49.
6. Березівська Л. Д. Проблема реформування системи освіти в Україні на сторінках журналу «Вільна українська школа (1917–1920)» / Л. Д. Березівська // Зб. наук. пр. Спец. вип. «До витоків становлення української педагогічної думки». К. : Науковий світ, 2002. С. 51.
7. Березівська Л. Д. Проект єдиної школи в Україні про дванадцятирічну загальну середню освіту (1917–1920) / Л. Д. Березівська // Педагогіка і психологія. 2017. Т. 1. № 94. С. 77-84.
8. Березівська Л. Д. Реформа шкільної освіти в добу Центральної Ради як перший національний досвід / Лариса Березівська // Шлях освіти. 2006. № 2. С. 40-46.
9. Березівська Л. Д. Реформування шкільної освіти в період гетьманату П. Скоропадського (29 квітня – 13 грудня 1918) / Л. Д. Березівська // Історико-педагогічний альманах. 2006. Т. 1. № 2. С. 15-32.
10. Боровик А.М. Українізація загальноосвітніх шкіл за часів виборювання державності (1917–1920 рр.). Чернігів : КП «Вид-во «Чернігівські береги», 2008. 368 с.
11. Гупан Н. М. Українська історіографія історії педагогіки. К. : «А. П. Н.», 2002. 224 с.
12. Завальнюк О.М. Будівництво української загальноосвітньої школи в роки національно-демократичної революції (1917–1920) / О. М. Завальнюк, Ю. В. Телячий. Кам'янець-Подільський : «Абетка НОВА», 2001. 212 с.
13. Кукурудзяк М. Г. З історії національної школи і педагогічної думки в Українській Народній Республіці / М. Г. Кукурудзяк, М. М. Собчинська. Кам'янець-Подільський : Абетка, 1997. 175 с.
14. Нариси історії українського шкільництва: 1905–1933 : навч. посіб. : [О. В. Сухомлинська та ін.] ; [за ред. О. В. Сухомлинської]. К. : Заповіт, 1996. 304 с.
15. Русова С. Ф. Нова школа / С. Ф. Русова. Вид. 2-ге. К. : Укр. шк., 1917. 20 с.
16. Чепіга (Зеленкевич) Я. Ф. Вибрані педагогічні твори : навч. посіб. / Я. Ф. Чепіга (Зеленкевич) ; [упоряд., наук. ред. Л. Д. Березівська] ; Ін-т пед. АПН України. Х. : ОВС, 2006. 328 с.
17. Черкасенко С. Кілька слів про українізацію школи / С. Черкасенко // Вільна укр. шк. 1917. № 2. С. 68–74.